



Marjan Minnesma, directeur van duurzaamheidsorganisatie Urgenda, heeft haast. In vijftien jaar moet de totale Nederlandse energiehuishouding zijn verduurzaamd. Er is geen tijd te verliezen, want: 'We denderen nu af op een ravijn en er wordt niet afgeremd.'

tekst ROE STALLINGA, beeld MAURITS GIESEN



'We kunnen de rekening doorschuiven naar volgende generaties, maar ik vind dat immoreel'

MARJAN MINNESMA (45) leidt sinds 2007 Urgenda. Het doel van deze stichting laat zich eenvoudig vertellen: Nederland moet duurzaam, en wel zo snel mogelijk. Dit onder het motto: samen sneller duurzaam. Urgenda heeft een agenda voor een duurzame toekomst, inclusief een concreet stappenplan. Het bestaansrecht van Urgenda (een samentrekking van urgent en agenda) hangt af van het succes van de implementatie van de centrale boodschap. Minnesma: 'Hoe eerder we ons kunnen opheffen, hoe beter.' Urgenda geeft voorlichting en advies, maar is ook van de concrete actie. Zo werden in China tienduizend pakketten met zonnepanelen besteld, die particulieren en bedrijven met korting konden aanschaffen. Het werd een succes. Minnesma's cv is indrukwekkend. Ze rondde drie studies af (bedrijfskunde, rechten en filosofie) en opereerde in het bedrijfsleven (Shell), bij de overheid (Novem, de voorloper van AgentschapNL), in de wetenschap (Erasmus Universiteit Rotterdam) en in het actiewezen (als campagnedirecteur bij Greenpeace). Bij Urgenda kan ze al die verschillende ervaringen en disciplines goed combineren. Voor Urgenda werken nu vijftien mensen en meer moeten het er volgens Minnesma ook niet worden. De stichting drijft vooral op sponsors en op bijdragen voor kortlopende projecten en activiteiten. Structurele subsidie ontvangt ze niet. Onlangs was Urgenda in Eindhoven om de technische universiteit aldaar te verduurzamen. En Urgenda helpt mee Texel in 2020 CO₂-neutraal te krijgen. Niet genoeg om de klimaatcatastrofe te stoppen, maar misschien wel het begin van een grote energietransitie.

U bent door Trouw uitgeroepen tot de onbetwiste nummer 1 van de Duurzame Top 100. U bent machtig?

'Ik ben invloedrijk op duurzaamheidsgebied. Machtig is iets anders.'

Het actieplan dat Urgenda heeft opgesteld, is tamelijk radicaal. Zo moet in 2050 de Nederlandse energievoorziening vrij zijn van CO₂, moet Nederland een circulaire economie kennen, lees: een economie waarin maximaal wordt gerecycled, zijn alle huizen en fabrieken kleine energiefabriekjes en gebruiken vliegtuigen geen fossiele brandstoffen meer. Ambitueus! Kan het ook?

'Jazeker. Overigens zou ik de energiedoelstellingen graag naar voren willen halen. Wij zijn nu bezig met een plan om onze energievoorziening in vijftien jaar te verduurzamen. Dat is ook het tijdsbestek waarbinnen het moet gebeuren.

We hebben helemaal niet tot 2050 de tijd. Wij voelen een grote urgentie. Er is een duidelijke trend van klimaatverandering. Iedereen gaat last krijgen van stijgende energie- en voedselprijzen. We moeten daarom in vijftien jaar een wezenlijke omslag maken, opdat het leven op de wereld houdbaar blijft. En er is nog een andere reden om haast te maken: kies je 2050 als streefdatum, dan geeft dat grote partijen de kans noodzakelijke stappen verder uit te stellen.'

Kosten?

'In eerste instantie een verdubbeling van de kosten, maar later leidt de investering in duurzame energie tot een vermindering van de kosten met een factor twintig.'

U pleit voor een economische omwenteling?

'We gaan naar een nieuw systeem toe. We zitten midden in een transitie. Omdat regimespelers de hakken in het zand zetten, leidt deze wisseling in eerste instantie tot onrust, chaos en strijd. In een korte periode kan de omslag plaatsvinden. We zullen naar een circulaire economie toe moeten.'

Wat is het grote verschil tussen een nieuwe, groene economie en de huidige?

'De groene economie steelt op duurzame en niet op fossiele energie. Fossiele grondstoffen worden niet meer gebruikt door de industrie. In een groene economie zijn we minder eigenaar dan nu. Waarom een eigen auto hebben als die het grootste deel van de tijd werkeloos aan de kant staat? Thomas Rau, bekend van het Turntoo-concept, heeft voor zijn kantoor alles gehuurd: kantoormeubilair, lichturen, wc-gebruik, et cetera. Loopt het contract met de meubelfabrikant af, dan komt die alles weer ophalen. Het meubilair wordt uit elkaar geschroefd en klaargemaakt voor hergebruik. In de groene economie zijn bedrijven grondstoffenbanken. Ik als gebruiker hoef die grondstoffen niet langer te kopen en weg te gooien. Ik koop alleen nog de dienst. Als het goed is, scheelt me dat veel geld. Voor fabrikanten is het ook interessant, want zij houden de grondstoffen in eigen beheer en hoeven niet elk jaar tegen hogere prijzen hun grondstoffen in te kopen. Zo wint iedereen.'

Voor veel particulieren lijkt het evenwel lastig om afstand te doen van de eigen auto.

'Dat is een generatieding. Voor vijftigers is het hebben van een auto inderdaad belangrijk. Twintigers daarentegen beschouwen de eigen auto als een vorm van onvrijheid.



'Voor de jeugd horen windmolens er gewoon bij. Jongeren reppen niet van horizonvervuiling'



Voor hen is het een groot ding dat elke dag geld kost en in de file staat. Zij halen liever een *greenwheels* van de hoek of regelen op een andere manier een auto. Twintigers nemen alleen een auto als ze die echt nodig hebben, terwijl voor de vijftiger een auto nog altijd staat voor status en vrijheid. Dat generatieverschil kom je ook tegen bij windenergie. De oudere generatie is nog gewend aan een lege horizon en staat kritisch tegenover de komst van nieuwe molens. Voor de jeugd horen windmolens er gewoon bij. Jongeren reppen niet van horizonvervuiling. Overigens staan de meeste burgers positief tegenover de komst van extra molens. Het is niet te vermijden. Neem Texel. Dat wil in 2020 alle energie duurzaam opwekken. Dat kan niet zonder wind.

Dan moet de wind wel constant waaien.

'Een duurzame energieomgeving bestaat uit energiecombinaties. Het aardige is dat wind vaak 's nachts waait en de zon juist overdag energie levert. Die twee energievormen zijn redelijk complementair. Elektrische auto's staan negen-tig procent van de tijd stil. Dat worden dus opslagplaatsen voor energie. Dat kan via *smart grid*. Er kan van alles, we moeten het alleen gaan doen.'

Helaas is het nu crisis. Waar halen we het geld vandaan om de noodzakelijke groene investeringen te doen?

'Als je nu niets doet, stijgt de zeespiegel verder, krijgen we meer stormen en andere extreme klimaatverschijnselen dus lopen de kosten op. We kunnen de rekening doorschuiven naar volgende generaties, maar ik vind dat immoreel. Over de benodigde financiering maak ik me geen zorgen. Dat is een kwestie van prioriteiten stellen. Voor de bankencrisis zijn ook enorme bedragen vrijgemaakt. Wat heeft Amerika de laatste jaren uitgegeven aan zijn oorlogen? Kortom, als we echt willen, is er geld zat. Wij zijn een van de rijkste landen ter wereld. Een verdubbeling van de energiekosten is ook minder extreem dan het op het eerste gezicht lijkt. Die investering kan over jaren worden uitgesmeerd. Je krijgt er ook wat voor terug. De techniek is er. Alles is klaar. Het is vooral een kwestie van willen.'

Die wil is er even niet, omdat de gezondheid van de euro belangrijker is.

'Helaas, want juist nu moeten we ons voorbereiden op de toekomst die houdbaar is. Het ongewijzigd beleid zullen energieprijzen straks de pan uit rijzen. Ik rijd elektrisch. Dat is zes keer zo goedkoop als benzin.'

Volgens u denderen we af op een afgrond. Hoe ziek is moeder aarde? Als ze een mens is met koorts, wat wijst de thermometer dan aan?

'Veertig graden wel.'

Wat zijn volgens u duidelijke signalen dat het met de gezondheid van onze aarde niet goed is gesteld?

'Kijk naar de visstand. Of naar de staat van de ecosystemen. Sinds 1970 zijn we wereldwijd vijftig procent van onze biodiversiteit kwijtgeraakt. Dat is echt enorm. Elk jaar weer blijkt dat de wetenschappelijke voorspellingen te optimistisch waren. De beste wetenschappers op klimaatgebied zijn het meest ongerust. Zij trekken hard aan de bel, maar worden niet gehoord. Heel zorgwekkend.'

Waarom wordt er op de alarmsignalen niet gereageerd?

'Omdat de meeste mensen denken: als de overheid niet reageert, dan zal het wel meevallen. De maximumsnelheid gaat naar 130 kilometer per uur. Er komen nog een paar kolencentrales bij. Het zal allemaal wel niet zo erg zijn, denkt de burger. Wilders gelooft niet eens dat het klimaatprobleem bestaat.'

Nederland blinkt niet uit in duurzaamheid?

'Nederland was tien jaar geleden in veel zaken nog koploper. Daarvoor waren we zelfs een gidsland. Nederland is nu absoluut een achterblijver, op sommige gebieden zelfs het lachertje van Europa. Het beleid van Den Haag is de afgelopen tien jaar een ramp geweest. Het laatste kabinet was helemaal vreselijk. Echt dramatisch. Ik heb goede hoop dat het na de volgende verkiezingen draait.'

De wereld is groter dan Nederland. De inwoners van China en India willen ook ons comfort. Dat betekent een gigantische extra belasting van de aarde.

'De mensen daar kunnen het zo krijgen als wij, alleen moeten ze dan wel meteen over op wind, zon, biomassa en aardwarmte, en niet dezelfde fouten maken die wij hebben gemaakt. Duurzaamheid wil niet zeggen dat je zelig in een hoekje moet zitten met vijf truien aan. Duurzaam is heel modern en kan even comfortabel zijn.'

China heeft de boodschap begrepen?

'China is de grootste groeier op het gebied van duurzame energie. Er zijn daar steden waar alleen elektrische scooters mogen rijden. Zij zijn veel rigouzeuzer in hun oplossingen.'

Tot nu toe is het vooral over de kosten gegaan. In de wereld van duurzaamheid valt ook geld te verdienen. Daar moet Nederland een graantje van kunnen meepikken.

'Zeker. De duurzaamheidsmarkt groeit enorm. Nu is die wereldwijd al goed voor 250 miljard euro. Nederland blijft hierin achter. Toch is er veel mogelijk. We hebben ooit de windenergie weggegeven. Maar de vraag naar windmolens zal de komende jaren zo sterk stijgen, dat er genoeg ruimte is om die industrie nieuw leven in te blazen. We zijn met een aantal toeleveranciers sterk aanwezig in de elektrische-auto-industrie. Cluster dat. Ook onze kennis van zonnepanelen is hoogstaand. Ik vind dat de overheid weer een stevige industriepolitiek op poten moet zetten.'

Den Haag heeft onlangs een sectorenaanpak ontwikkeld. Daar doen we een nieuwe sector bij: duurzaamheid.

'Duurzaamheid is geen sector of speerpunt. Duurzaamheid zit in alles. Wat er nu wordt gevoerd, is geen serieuze industriepolitiek.'

Probleem met duurzaamheid is dat een enkel land, zeker een zo klein als Nederland, het probleem niet kan oplossen. Iedereen moet mee. Dat blijkt niet gemakkelijk. Elke klimaattop loopt uit op een mislukking.

'Van die toppen moeten we het ook niet hebben. Als ieder land zegt: "In mijn eentje maak ik geen verschil", blijft iedereen op z'n rug liggen. Ik vind dat we een voorbeeld moeten stellen. Als Nederland laat zien in vijftien jaar over te gaan op een duurzame energievoorziening, komt iedereen hier kijken hoe we dat hebben gedaan. Ons land is misschien klein, maar Nederland is wel een van de grootste investeerders ter wereld, de nummer 2 exporteur van groente en fruit. Nederland heeft genoeg kracht om de wereld te inspireren.'

Als over vijftien jaar de energievoorziening duurzaam is, hebben de kolencentrales die nu worden gebouwd, kort of helemaal niet gedraaid. Daar zullen de energieproducenten niet blij mee zijn.

'Er zal een desinvestering plaatsvinden. Een aantal producenten zal omvallen, maar er zullen ook nieuwe energiebedrijfjes bij komen. Particuliere huishoudens en

'Je moet niet voor veertig euro naar Spanje kunnen vliegen'

het MKB zullen in hun eigen energie voorzien. De groot-industrie gaat over op groene grondstoffen en elektrificering, en kiest voor andere manieren om duurzamer te werken. Er moeten grote windparken in zee komen en grote zonneparken in Spanje en Noord-Afrika. We hebben alles nodig.'

Uw oud-werkgever Shell ziet het anders. Die gelooft vooral in gas.

'Jammer. Ik vind dat Shell zijn fossiele bedrijf moet afbouwen. Nu proberen ze hun olie- en gasvoorraden zo lang mogelijk uit te melken.'

Als wij ons bedrijfsleven strengere regels opleggen dan de internationale concurrentie, prijzen we onszelf uit de markt. Het speelveld is dan niet meer gelijk. Dat kan niet de bedoeling zijn.

'Voor grote internationale bedrijven ligt het inderdaad ingewikkeld. Je kunt beginnen met het implementeren van regels op Europese schaal. Duurzaam leven vraagt ook om verandering van de mindset. Ik kan me voorstellen dat burgers iets extra's willen betalen als ze de keuze hebben tussen vies en minder vies vliegen. Vliegen is sowieso te goedkoop. Je moet niet voor veertig euro naar Spanje kunnen vliegen. Dat is eigenlijk schandalig.'

Het is ook merkwaardig dat de automobilist zich scheel betaalt aan accijnzen, terwijl kerosine onbelast is.

'Het is ook heel vreemd dat wij btw betalen over de verschillende belastingen op ons energiegebruik. Belasting over belasting. Heel krom. Zoals het ook vreemd is dat de

particulier 23 cent per kwh stroom betaalt, terwijl de grootverbruikers zes cent betalen. Hoe meer je gebruikt, hoe minder je betaalt. Dat klopt niet. In China is het andersom. Daar betalen de huishoudens het minst en de fabrieken het meest. Veel logischer.'

Toch lijkt het bedrijfsleven grotere duurzaamheidsstappen te hebben gezet dan overheid en burger. Of is dit beeld gekleurd door de succesvolle duurzaamheidsmarketing van bedrijven?

'De afgelopen jaren trekt het bedrijfsleven er veel harder aan dan de nationale overheid. Bedrijven als Unilever, DSM en Ahold doen hard hun best. Zij kijken ver vooruit. Ze begrijpen vanuit bedrijfs perspectief dat ze zo niet kunnen doorgaan. Stijgende grondstofprijzen zijn voor hun business niet goed. Je ziet het aan de cijfers. Terwijl de omzetten groeien, dalen de winsten. De grote bedrijven hebben beter dan wie ook in de gaten dat grondstoffen schaars worden en reageren daarop. Het MKB ligt nog wat achter. Dat heeft er de tijd en middelen niet voor. Veel kleine bedrijven zijn nu alleen maar bezig met overleven. Dan is 2025 heel ver weg. Dat ligt anders bij familie- en boerenbedrijven. Die houden ook de lange termijn meestal goed in de gaten. Zij zijn vaak de eerste die verduurzamen.'

* 11 juli
in het v

Belangr
Deze uit
Handel
Autorite
een ver
te Luxer
prospic



Beleid maken voor de lange termijn is toch vooral een taak van de overheid?

'Er is een grote groep politici actief die naar een duurzame samenleving wil. Wethouders, gedeputeerden, maar ook parlementariërs. Helaas ziet de regering het anders. Maar dat kan zo kantelen.'

Wat kan de particulier onderwijs doen om de wereld duurzamer te maken?

'Heel veel. Kijk wat je koopt. Welke vis, melk of katoen reken je af? Als er naast Chileense appels Nederlandse appels liggen, kies dan voor de Nederlandse. Heb je wat geld over, dan kun je zonnepanelen op je dak zetten. Dat is

absoluut een rendabele zaak. Heb je iets meer te besteden, dan kun je warmte verduurzamen. Ik wil in geen geval het idee wekken dat duurzaamheid iets te maken heeft met geitenwollen sokken. Je levensstijl hoeft niet te veranderen.'

Maar er is haast?

'Ja, er moet snel wat gebeuren. De situatie is urgent.'

Gaat het lukken?

'De trend naar een duurzame samenleving is ontegenzeggelijk ingezet. Die komt er. Het gaat alleen te traag. Vandaar ons motto: samen sneller duurzaam. Ik denk dat we die twee graden temperatuurstijging niet kunnen voorkomen, met alle ellende die daarbij hoort. Maar ik hoop dat we op tijd tot bezinning komen, zodat het niet naar vier of zes graden stijging gaat. Hoe dan ook, zo goed als wij het de laatste tijd hebben gehad, krijgen de mensen het na ons niet meer, ben ik bang. Ik denk ook dat de huidige economische crisis niet tijdelijk is. Er is te veel verbruikt dat niet verbruikt had moeten worden en onderwijs hebben we een financieel systeem opgebouwd dat dit verdoezelde. We moeten leren het anders te doen, tot de slotsom komen dat kwaliteit belangrijker is dan kwantiteit. Misschien moeten we ook niet meer vier keer per jaar ver weg op vakantie.'

De huidige crisis is een kans.

'Zo benaderen wij het wel. Als een omslagpunt. Ik zie mensen en bedrijven nadenken over wat zinnig is. Door de crisis wordt er meer op de kosten gelet, dus meer op energie bespaard. Dat is winst!' ■

